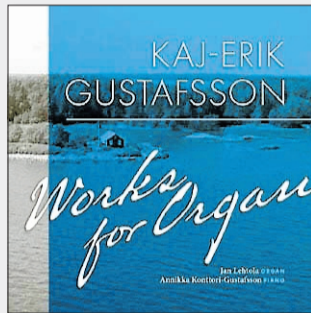

Koralerna utgör stommen men rastlösheten får övertaget

Kompositorisk som improvisatör, improvisatorisk som kompositör. Kaj-Erik Gustafssons fragmentariska stil väcker både beundran och förundran.

■ Kaj-Erik Gustafsson är både rapsodisk och fragmentarisk i sina orgelverk. FOTO: LEHTIKUVA/MARTTI KAINULAINEN

ORGELMUSIK

Kaj-Erik Gustafsson

Orgelverk. Jan Lehtola, orgel, Annikka Konttori-Gustafsson, piano. (Fuga)

■ Organisten och tonsättaren **Kaj-Erik Gustafsson** (f. 1942 i Lovisa) är ett bekant namn för alla som haft någon som helst beröring till nyskriven kyrkomusik i finlandssvenska kyrkor och församlingar.

Han studerade för alla de stora namnen inom kyrko-, kör-, orgel- och pianomusiken vid Sibelius-Akademien (Harald Andersén, Enzo Forsblom, Nils-Eric Fougstedt, Erik Tawaststjerna och Bengt Johansson) och fortsatte för de franska organisterna Gaston Litaize och Jean Lang-

lais samt svensken **Anders Bonde-man**. Själv undervisade han vid Sibelius-Akademien i över fyrtio år medan han också (tillsammans med **Kari Jussila**) blev känd som grundare och konstnärlig ledare för Pargas orgeldagar 1980–2002.

På sitt samvete har han flera stora kyrkomusikverk, men också en ansevärd mängd soloorgelverk. "Orgelvetarna" **Annikka Konttori-Gustafssons** och **Jan Lehtolas** intressanta tes i skivhäftet är att Gustafsson "som improvisatör är rätt kompositorisk och som tonsättare improvisatorisk i motsvarande grad". Stilistiskt kopplas han till ett neoklassiskt och nysakligt skrå (**Hugo Distler**, **Sulo Salonen**) medan den liturgiska referensramen och gregorikanen lik-

som modaliteten har fått en central plats i hans musikaliska tankevärld.

Rapsodiskt var ordet

Skivan, som utkom redan på fjolårrets sida, är en nästan kronologisk genomgång av Gustafssons soloorgelproduktion från 1980-talets slut till 2016, med en handfull verk i premiärinspelning. Att skivan först känns så svårsmält inser jag senare hänger samman med elementära kvaliteter i Gustafssons kompositionskonst.

Det finns nämligen ett inte obetydligt element av flum i musiken. Inte sällan känns den också klöttrig och osammanhängande för att tonsättaren så gärna använder sig av korta fragment, som kontrasteras mot varandra. Det är också som om Gustafs-

son upprepade gånger medvetet missade chansen att bygga upp stora bågar, för att han hellre, lite rastlöst, går över till nya motiv som han utvecklar en stund för att sedan överge dem.

Flera av kompositionerna utmärks alltså av en rapsodisk karaktär med allt från asketiska koraler till helvetiska improvisationer (*improvvisando inferno*). Ibland är det som om tonsättaren irrade sig bort längs vägen och ibland är det som om musiken bara följde helt andra mönster än invanda, vilket inte i sig är dåligt. I orgelfantasin *Ramus virens olivarum* (1983/2006), baserad på en hymn ur *Pia Cantiones*, frågar jag mig fler än en gång: Hur hamnade vi här?

Koralerna utgör stommen

Som starkast är Kaj-Erik Gustafsson när han jobbar med koralerna, som han känner utan och innan och som har en grundmurad plats i hans musikaliska medvetande. Källan blir aldrig uppenbar för den som inte känner originalet, men om man slår upp förlagorna i psalmboken upptäcker man att många av de kompositoriska lösningarna ter sig naturliga.

Speciellt fina är bearbetningarna i *Fyra andliga folkmelodier* (1994) med den meditativa, melankoliska *Vi vandrande själar på brusande strand* (Munsala 1891) och lika stämningsfulla *Vandringsmannen ständigt trängtar* (Föglö 1929). Med koralmelodin i pedalen får *En herrdag i höjden är bliven besluten* (Hitis 1924) och *Var kristrogen fröjde sig* (Nötö 1923) en mera kuriös om än fröjdefull karaktär.

...Full av nåde... eller aspekter på pingstkoralen *Ande, nådens källa* skrevs 2012 för invigningen av Veikko Virtanen-orgeln i Esbo domkyrka, där skivan är inspelad. *De tua gloria*

är likaså skrivet för en orgelinvigning i Pieksämäki 2016. *Dic Nobis – aspekter på en påskkoral* uruppfördes i Hagalunds kyrka 2013.

Starka tolkningar

Skivans äldsta stycke *Jubileum*, skrivet för Pargas orgeldagens tioårsjubileum 1989, bjuder på mäktig användning av mustiga register och klusteraktiga ackord som avdunstar ton för ton. Melodiken har en atonal karaktär tills musiken triumferar med skuttande durackord.

Orgelfantasin *Luodut, te herraa kiittäkää* (1991) tar först halvvägs tag i koralen *Tack, gode Gud, för allt som finns* (psalm 447). När så sker blir avslutningen desto starkare och hela tiominutersstycket skulle säkerligen fungera som ett utmärkt preludium.

Tre minuter långa sorgmarschen ur manskörsdramat *Jona*, beställt och uruppfört av Wasa Sångargille 2002, är effektiv i all sin enkelhet. Lika långa festfanfaren skriven på beställning av Tammerfors domkyrkoförsamling 1992 involverar en snutt av **Erik August Hagfors** koral *O mänska, har du väl rätt betänkt!*

Invocazione (2010), uruppfört i Pauluskyrkan 2010, är skivans kanske originellaste stycke genom kombinationen av piano och orgel, som Lehtola och Annikka Konttori-Gustafsson har utforskat grundligt i andra sammanhang.

Jan Lehtola kan som alltid tackas för förträffliga, starka och precisa tolkningar, men också detaljerade analyser i skivhäftet som vägleder lyssnaren genom verken och därigenom in i hela tonsättarens värld.

WILHELM KVIST

wilhelm.kvist@ksfmedia.fi

■ MØ är ett riktigt muminfan som nu är aktuell med ledmotivet till den nya muminserien. FOTO: SONY MUSIC

■ Gruppen Mares är aktuell med en vemodig låt med ett hoppfullt budskap. FOTO: PRESSBILD

LILLKUNGS LÅTTIPS

MØ står för nya muminlåten

Danska popstjärnan **MØ** för Mumin in i samtiden när hon släpper en låt till den nya animerade serien "Mumindalen".

Theme Song (I'm far away) - MØ

För ett par år sedan intervjuade jag danska artisten **MØ** i samband med att hon spelade på Ruisrock. Hon var sen till vår intervju. Hon hade nämligen varit till Mumindalen tillsammans med kollegorna i gruppen **Major Lazer**. Detta ledde oss in på hennes kärlek till **Tove Jansson** och Mumin och hon visade något överraskande även sin Snorkfröken-ta-tuering på benet.

Med tanke på att den danska popstjärnan är ett stort fan av Mumin

är det extra roligt att det är hon som gör ledmotivet till den nya animerade tv-serien. Låten *Theme song (I'm far away)*, som handlar om hemlängtan, är långt ifrån **Benny Törnroos** låtarna som jag associerar med muminserien. Men det är bara positivt. Trots att det här inte är ett särskilt originellt eller lysande popalster har **MØ** fått till en svängig låt som för hela muminfamiljen in i samtiden.

Stråkorkester - Mares

När svenska bandet **Mares** lade upp

sin första låt på Spotify år 2015 var det främst så att kompisarna kunde lyssna. Deras musik hittade dock en betydligt större publik och när gruppen stod på Gröna Lunds scen i Stockholm i fjol tvingades parken att stänga sina grindar.

Nu är gruppen aktuell med singeln *Stråkorkester*, en vemodig låt som ändå bär på ett hoppfullt budskap. "Kan du snälla sitta bredvid, när jag mister mitt förstånd", frågar sig sångaren i låten som bådär för ett lovande debutalbum. **ANNA LILLKUNG**

Kompositioner ur kloka huvuden

FOLKMUSIK

Hannu Kella & Timo Alakotila

Mingled Years (Keino Production)

■ **Timo Alakotila** kräver knappast någon längre presentation här – en av Finlands flitigaste musiker, en musiker som med sin spelstil påverkat folkmusikestetiken av i dag mer än de flesta. Hans yngre kollega **Hannu Kella** är inte riktigt lika känd för den stora allmänheten men en flitigt anlita musiker och tonsättare även han och en av de bärande gestalterna i **Tsuumi Sound System**.

Kella och Alakotila har slagit sina kloka huvuden ihop på en skiva med nytolkningar av ett brokigt urval egna kompositioner. Kellas dragspel och Alakotilas piano är självklart starkt närvarande men instrumentationen är glädjande mångsidig med allt från oboe, harpa, stråkkvartett och **Juurakko**-bandets sjungande damer gästande i olika låtar. Materialet sträcker sig från lugna vaggvisor till rivigare toner, varav jag gillar speciellt de senare. En hel del tangokryddor får också plats i grytan. Att vissa spår låter väldigt mycket **Tsuumi Sound System** förvånar inte, speciellt som delar av det gänget gästspelar. **Esko Järveläs** violin är särskilt övertygande.

TOVE DJUPSJÖBACKA